

Remiss av delbetänkande, SOU 2025:116, "Distribution av radio och tv i det nya medielandskapet" (Ku2025/01252)

Sammanfattning

Journalistförbundet har tagit del av förslagen i delbetänkande, SOU 2025:116, "Distribution av radio och tv i det nya medielandskapet". Utredningen innehåller flera förslag som på olika sätt påverkar svenska medieföretag.

Som framgår av utredningen pågår det ett arbete för att stärka säkerheten i elektroniska kommunikationer. PTS har tilldelats medel för att arbeta med robusthetshöjande åtgärder. Journalistförbundet delar bilden av att det arbetet är mycket viktigt och behöver fortsätta.

Utredningen har tittat på frågan om det kan finnas skäl att prioritera radio och tv framför annan datatrafik i händelse av höjd beredskap, men anser att tekniska och rättsliga möjligheter och förutsättningar behöver då utredas närmare. Journalistförbundet har inget att erinra mot utredningens förslag i den delen.

I utredningen föreslås att det ska införas en ny lag om framhävande av medietjänster av allmänintresse. Enligt lagen ska en leverantör av användargränssnitt se till att en medietjänst för ljudradio eller tv av allmänintresse som tillhandahålls över internet framhävs på ett ändamålsenligt sätt och är lättillgänglig för användaren. Det handlar om dels innehåll från public service-bolagen, dels medietjänster som enligt Mediemyndigheten bedöms vara av allmänintresse. Vid bedömningen av om en medietjänst är av allmänintresse ska det bland annat beaktas om tjänsten "präglas av saktighet". I de delar som avser public service har Journalistförbundet inget att erinra. När det gäller kommersiella aktörer väcker förslaget många frågor eftersom det handlar om helt ny form av prövning av medier och dess innehåll som kan ifrågasättas av principiella skäl. Enligt Journalistförbundet väcker förslaget också många frågor, vilket beror på att många detaljer kring lagstiftningen inte behandlas i utredningen. Det gäller bland annat på vilket sätt ska Mediemyndigheten göra bedömningen av om en medietjänst är av

allmänintresse. Sammantaget lämnar utredningen mycket i övrigt att önska avseende hur reglerna är tänkta att tillämpas i praktiken. Mot bakgrund av de principiella invändningarna, i kombination med den oförutsägbarhet som reglerna är behäftade med, avstyrker Journalistförbundet förslaget i den del som avser kommersiella medier.

Säkerhet och robusthet i distributionen över internet

Journalistförbundet delar bilden som beskrivs i direktiven till utredningen det vill säga att säkra, robusta och uthålliga former för distribution av medier är en förutsättning för oberoende medieföretag, både privata och public service. Förbundet instämmer också i att ett avbrott i distributionen av medier innebär inte bara ett bortfall av information och eventuella viktiga meddelanden, som till exempel viktigt meddelande till allmänheten, utan också av en trygghetsskapande och enande funktion i samhället inte minst om samhället utsätts för påfrestningar eller vid höjd beredskap. Mot den bakgrunden är det välkommet att frågan om säkerhet och robusthet i distribution av medieinnehåll över internet prioriteras av lagstiftaren. Som framgår av utredningen pågår det ett arbete för att stärka säkerheten i elektroniska kommunikationer. PTS har tilldelats medel för att arbeta med robusthetshöjande åtgärder. Journalistförbundet delar bilden av att det arbetet är mycket viktigt och behöver fortsätta.

Prioritering av datatrafik vid extraordinära händelser

Utredningen har tittat på frågan om det kan finnas skäl att prioritera radio och tv framför annan datatrafik i händelse av höjd beredskap. Enligt utredningen behöver införande och användning av prioritetsfunktioner dock ske på ett sätt som gör det möjligt att balansera olika samhällsintressen mot varandra. Vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap kan kapaciteten i näten, enligt utredningen, bland annat behöva användas för samhällsviktiga användares trafik, totalförsvarsviktig trafik och Försvarsmaktens kommunikationsbehov. Utredningen landar därför i att möjligheten och behovet av att prioritera datatrafik vid sådana situationer bör utredas utifrån ett helhetsperspektiv där olika intressen kan vägas mot varandra. Tekniska och rättsliga möjligheter och förutsättningar behöver då utredas närmare. Journalistförbundet har inget att erinra mot utredningens förslag i den delen.

Det finns behov av att framhäva radio- och tv-program av allmänintresse

Enligt utredningen finns det behov av att framhäva radio- och tv-program av allmänintresse som tillhandahålls över internet och en reglering om framhävande är enligt utredningen nödvändig för att uppnå mål av allmänintresse. Med tillhandahållande över internet avses i sammanhanget att distributionen av radio- och tv-programmen sker genom användning av ip-nätverk. Syftet med bestämmelserna är att säkerställa att befolkningen lätt ska kunna hitta sådant innehåll som bedömts ha allmänintresse. Utredningen bedömer att en sådan reglering är nödvändig för att uppnå mål av allmänintresse.

Enligt Journalistförbundet är det bra och viktigt att befolkningen i Sverige snabbt kan hitta medieinnehåll. Behovet av att framhäva visst innehåll måste dock vägas mot de negativa effekter förslaget medför för yttrandefriheten i form av myndighetsprövning av innehåll i medier. Journalistförbundet välkomnar att regeringen adresserar frågan om mediernas ställning i händelse av kris eller krig. De problem som finns idag med desinformation och påverkanskampanjer på inte minst sociala medier är allvarliga och behöver lösas. Det kan dock ifrågasättas om det förslag som presenteras i utredningen skulle ge någon nämnvärd effekt när det gäller dessa problem. Ytterligare en aspekt är att teknikutvecklingen och användarbeteenden ändras snabbt vilket gör att den föreslagna regleringen avseende användargränssnitt riskerar att snabbt bli obsolet. Enligt Journalistförbundet finns det anledning att analysera frågan ur ett bredare perspektiv för att identifiera åtgärder som skulle kunna uppnå samma syfte, men utan att inskränka yttrandefriheten på samma ingripande sätt.

Innehåll som ska framhåvas

Enligt utredningen är public service-företagens hela programutbud är sådant innehåll av allmänintresse som ska framhåvas. Även innehåll från andra aktörer ska enligt utredningen i enskilda fall – efter beslut av Mediemyndigheten – omfattas av en skyldighet om framhåvande. Framhåvandeskyldigheten ska omfatta medietjänster för ljud-radio eller tv, med vilket avses ett samlat utbud av ljudradio- eller tv-program som sänds eller tillhandahålls under en gemensam beteckning.

Public service-företagens verksamhet är speciell på flera sätt. Det finns ett beredskapsuppdrag som gör att företagen har vissa rättigheter, men också skyldigheter. Till skillnad från andra medier lyder till exempel public service under regeringen i händelse av högsta beredskap. De omfattas dessutom redan av långtgående regler om granskning av innehållet. Att innehåll från public service på olika sätt kan ges en särställning med hänsyn till behov kopplat till kris eller krig får därmed anses naturligt. I den senaste public service-utredningen ansågs det finnas ett behov av att begränsa public service-företagens närvaro på externa plattformar. Detta var något som Journalistförbundet kritiserade bland annat eftersom det minskar public service-företagens möjlighet att nå unga målgrupper. Att public service och andra medier är närvarande på externa plattformar kan minska spridningen av desinformation och därmed vara positivt ut beredskapssynpunkt. Enligt Journalistförbundet kunde regeringen i högre utsträckning ha beaktat beredskapsfrågan inom ramen för de nya sändningstillstånden. I övrigt har Journalistförbundet inget att erinra i den del som avser public service.

När det gäller andra medier än public service skulle de föreslagna regler innebära stora förändringar när det gäller myndighetskontroll av innehåll i medier. Bestämmelsen föreslås utformas på följande sätt i den nya lagen 4 §:

- Vid bedömningen av om en sådan medietjänst är av allmänintresse ska det beaktas om tjänsten
- erbjuder ett mångsidigt och varierat programutbud som speglar förhållanden i hela landet och hela befolkningen och präglas av saklighet, och
 - bedriver nyhetsverksamhet så att en mångfald i nyhetsurval, analyser och kommentarer kommer till uttryck.

I praktiken innebär det att det saklighetskrav som gäller för att få sända i marknätet återinförs för alla medier som träffas av den nya lagen. Dessutom föreslås en prövning av mångfald i nyhetsurval, analyser och kommentarer. Det gör att förslaget innebär en stor inskränkning av yttrandefriheten. Även om Mediemyndighetens beslut enligt den nya lagen inte är en förutsättning för att kunna bedriva medieverksamhet kommer Mediemyndighetens beslut att få stor påverkan på medietjänstens möjlighet att nå sin publik. Saklighetskravet när det gäller sändningar i marknätet har motiverats med att utrymmet i marknätet är begränsat och att krav därför bör kunna uppställas avseende det innehållet. Det är inte visat att motsvarande problem skulle finnas i detta fall. Det kan också, enligt Journalistförbundet, ifrågasättas om förslaget är förenligt med censurförbudet och bestämmelserna om hindrande åtgärder i 1 kap 11-13 §§ yttrandefrihetsgrundlagen (YGL) eftersom det innebär en innehållsprövning som inte har stöd i grundlag.

Journalistförbundet noterar vidare att Mediemyndigheten skriver i sitt remissvar att public service är den enda aktör som uppfyller kraven på allmän intresse enligt AV-direktivet eftersom "uppdrag och villkor är reglerade i lag och andra författningar och är tydligt knutna till de mål av allmänintresse som anges i artikel 7a i AV-direktivet." (...) "Några motsvarande bindande villkor avseende mediepluralism, yttrandefrihet och kulturell mångfald finns i dag inte för kommersiella aktörer. Myndigheten anser att sådana villkor bör vara en förutsättning för att innehåll ska kunna utgöra innehåll av allmänintresse enligt de principer som avses i artikel 7a AV-direktivet." I praktiken framstår det därför som att sannolikhet är stor för att den föreslagna lagen enbart kommer att omfatta public service.

Enligt Journalistförbundet väcker förslaget också många frågor, vilket beror på att många detaljer kring lagstiftningen inte behandlas i utredningen. Det gäller bland annat på vilket sätt ska Mediemyndigheten göra bedömningen av om en medietjänst är av allmänintresse. Mot bakgrund av

vad som framgår ovan avseende innehållsprövning av medier är detta en avgörande fråga som kräver noggrant övervägande. Inte minst skalighetskravet som i andra sammanhang prövas i efterhand av Granskningsnämnden riskerar att ge upphov till praktiska problem för myndigheten att bedöma. Lagtexten är också på en väldigt generell nivå när det gäller de tekniska aspekterna. Det är inte tydligt vilka "leverantörer av användargränssnitt" som avses. Det framgår att ytterligare reglering ska framgå av föreskrifter men enligt Journalistförbundet bör det av legalitetsskäl framgå tydligt av lagtexten vilka leverantörer av användargränssnitt som omfattas och inte eftersom det får anses vara ett mycket brett begrepp. Sammantaget lämnar utredningen mycket i övrigt att önska avseende hur reglerna är tänkta att tillämpas i praktiken.

Mot bakgrund av de principiella invändningarna ovan, i kombination med den oförutsägbarhet som redogjorts för, avstyrker Journalistförbundet förslaget i den del som avser kommersiella medier.

*Ulrika Hyllert
Förbundsordförande
Journalistförbundet*